
ПРИКАЗИ

др *Блајоје* БАБИЋ

Гордана Гасми
„Право и основи љрава Евројске уније“
Универзитет Сингидунум, Београд, 2010, 406 стр.

Књига *Право и основи љрава Евројске уније* појављује се у време кад је преузимање права Европске уније постала уговорна обавеза Србије по потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању. Књига се састоји из два дела: „Теорија Права“ и „Основи Права Европске уније“.

1. Теорија Права

У овоме делу, који по обиму чини око једне четвртине књиге, писац наоружава читаоца основним појмовима из теорије права и теорије државе. У посебним методским јединицама представљени су појам, предмет и метод теорије права.

Много више простора посвећено је теорији државе. Овде су шире обрађене основне методске јединице из теорије државе: држава као друштвена и јавна појава, елементи државе, врсте и организација државне власти, облици државног уређења, облици политичког режима. У посебном одељку расправљен је однос државе и права, затим питања законитости, санкција због незаконитости. У посебном пододељку су изложене правне вредности: правда, правичност, слобода, људско достојанство, толеранција, сигурност, једнакост, ред и мир, целисходност и делотворност. Овај део се завршава упоредним представљањем главних правних система: правни системи Истока, правни системи Запада.

2. Основи Права Европске уније

Европска унија је исход више деценија дуге еволуције. То је јединствено искуство у историји државе и права. Унија је зачета 1957. као међународна организација у виду Европске економске заједнице. У међувремену она се мењала и „по дубини“ (*approfondissement*) и „по ширини“ (*élargissement*). Захваљујући најновијем проширењу у времену 2004–2007, она је нарасла на 27 држава чланица са око пола милијарде становника.

Грађа је изложена у девет поглавља: „Европска унија – историјски аспекти, од федерализма до функционализма“; „Европска унија – правни систем“; „Европска унија – институције ЕУ – кључне институције ЕУ и Уговор о ЕУ из Маастрихта“; „Двостепени правни систем ЕУ, примена субвенција и ревизорски суд“; „Правни аспекти и еволуција положаја Европског парламента“; „Уговор о Европској унији из Амстердама (1999)“; „Уговор о Европској унији из Нице (2003)“; „Актуелни правни аспекти ЕУ – Лисабонски уговор о Европској унији (2009)“; „Закључна разматрања“.

Са становишта наших читалаца данас су, чини се, посебно занимљива следећа питања која су у књизи темељно обрађена:

а) Генеза Европске уније је дата веома прегледно. Полазни покретач интеграције била је тежња за превазилажење вековног супарништва између Француске и Немачке. Протагонисти интеграције су пошли од поставке да треба поћи од унапређивања узајамних економских односа, па тако створити основу за каснији развој политичких, културних и других односа. У складу с тим, 1951. заснован је почетни облик повезивања држава у виду Европске заједнице за угљ и челик.

Потом су чланице ове Заједнице, охрабрене њеном успешношћу, прешле на виши облик повезивања. Уговором о повезивању ових трију европских заједница 1967. створене су Европске заједнице са заједничком институционалном структуром, с тим што су све три ове заједнице задржале засебан правни субјективитет. С обзиром на степен њихове повезаности, ове три заједнице обично се означавају као „Европска заједница“. Најзад, преко измена у Римском уговору, долази се до вишег степена повезивања у виду Европске уније.

Федералистичко схватање („*Europe patrie*“) препостављало је да се државе учеснице у процесу повезивања одричу државне суверености у корист наднационалног носиоца суверености.

Суштина, пак, функционалистичког схватања („*Europe des patrie*“) је повезивање суверених држава по различитим областима заједничког деловања и интереса, уз очување пуне суверености држава чланица.

Ово друго схватање има превагу. Захваљујући томе, процес интеграције се одвија поступно али без избијања сукоба међу државама чланицама. Овакав приступ је, изгледа, заслужан што је било могуће истовремено продубљивање интеграције и стално повећавање броја чланица.

б) Управо захваљујући превази функционализма, институционални развој Европске уније је, како стоји у књизи, „прича без краја“. Усавршавање институционалног система ЕУ тече споро зато што је за сваку институционалну промену неопходна једногласност држава чланица (чл. 48 Уговора о оснивању ЕУ, бивши чл. Н). За ступање на снагу Измена уговора нужна је њихова ратификација у свим државама чланицама у складу с њиховим законодавством.

Иако врло сложен, поступак институционалних промена се не зауставља. У ту сврху смишљају се различити путеви којима се заобилази вето, као што су: „појачана сарадња“, „*Evropa á la carte*“, „Европа с више брзина“. Водеће чланице Уније успевају да заобилазе вето на које има право свака чланица. Захваљујући томе, развој институционалног система ЕУ тече без застоја. Тако је ЕУ од обичне међународне организације постала не само економска него и политичка целина, са својством правног лица и с међународним уговорним капацитетом. Другим речима, непрекидним изменама Оснивачког уговора, ЕУ непрекидно продубљује унутрашњу интеграцију тако да се приближава некој врсти сложене државе.

Најновије проширење, то јест пријем дванаест нових чланица, Европску унију ставља пред нови изазов: како обезбедити функционисање заједнице од 27 чланица. Питање је да ли ће то умањити унутрашњу кохезију Уније и њену способност јединственог иступања у међународним односима. По свему судећи, проширење није умањило способност „тврдог језгра“ да и даље буде залога развоја Уније као јединственог организма.

в) Процес институционалног развоја ЕУ настављен је потписивањем јединственог акта у историји права. Формално-правно, то јест по поступку доношења, то је међународни уговор. Стога је могао ступити на снагу тек пошто га је ратификовало свих 27 држава чланица. По својој садржини он је законодавни, односно уставотворни акт. Њиме је прописан начин функционисања Уније и заштита права и слобода грађана.

г) Једна од кључних новина у еволуцији Европске уније је јачање улоге Европског парламента. По неким тумачењима, Унија је већ на путу ка „парламентарном моделу“. Јачање улоге Европског парламента треба, између осталог, да буде лек за оно што се назива „демократским

дефицитом“, односно превеликом удаљеношћу доношења одлука од грађана. Раст законодавне надлежности парламента је једини начин да се процес доношења кључних одлука приближи грађанима: „*Gouverner c'est légiférer*“.

Међутим, ваља имати у виду да ни по Лисабонском уговору Европски парламент неће имати законодавну надлежност какву имају парламенти држава чланица. Законодавна надлежност у Европској унији остаје подељена између Европског парламента и Европског савета.

д) Европска унија остаје привржена преговарачком процесу и постепености у мењању институционалног система. У том погледу главне одреднице су: стабилност, кредибилност и ефикасност. Ипак, ваља имати у виду да није одлучујући потупак промена него чињеница што све чланице виде свој интерес у опстанку и развоју Уније.

ђ) Без обзира на спорове око правне природе Европске уније, неспорно је да је она, захваљујући успешности процеса интеграције, постала један од одлучујућих чинилаца међународних односа и то не само економских него и политичких и војних.

Писац је један од водећих познавалаца права Европске уније у нас. Њена књига *Право и основи Права Европске уније* је драгоцен допринос нашој литератури из ове области. С обзиром на то што је наша земља донела одлуку за приступање Унији ова књига је посебно актуелна. Она не само што даје анализу до сада пређеног пута у тражењу оптималних институционалних решења за до сада најуспешнији покушај интеграције у свету, него истовремено предочава поступак који наша земља мора следити да би постала пуноправни члан Уније.

Књига је на високом степену израде, заснована на изворној грађи и одабраној домаћој и страној литератури. Она је већ постала незаобилазно штиво за изучавање институционалног развоја Уније. Истовремено, већ се користи и као уџбеник у нашим високошколским установама.

Укратко, књигу *Право и основи Права Европске уније* не треба посебно препоручивати. Довољне препоруке су јој репутација аутора као високог стручњака за право Европске уније и квалитет израде.